

ABAU. RESULTADOS DA CONVOCATORIA DE XUÑO DE 2021. MATERIA: XEOGRAFÍA

1º) Resultados

Na convocatoria de 2021 mantense a mesma nota media da convocatoria precedente, moi satisfactoria polo notable incremento destes dous últimos anos en relación á serie histórica da materia. Como xa se indicou no informe do curso pasado, esta notable progresión está directamente relacionada co cambio do modelo de exame, cunha moita maior carga de optatividade, acontecida coa adaptación das probas ABAU á situación excepcional no eido educativo acontecida por mor da crise sanitaria da COVID-19. Esa nota mantívose nun 6,7 nas dúas últimas convocatorias fronte ao 5,16 da convocatoria de 2019.

Como se comentou no parágrafo anterior, a maior posibilidade de elección por parte do alumnado ao facer o exame está na base do incremento, pois os contidos foron basicamente os mesmos á convocatoria dos anos precedentes.

XEOGRAFÍA: datos comparativos

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Presentados	2.990	2.841	2.854	2.661	2.467	2.538	1.495	1.380	929	1454	1352
Reclamacións	420	212	222	259	182	163	80	78	45	.	.
2ª Correccións	310	235	238	262	210	194	110	142	79	128	145
NOTA MEDIA	5,57	5,13	5,11	5,12	5,2	5,49	5,66	5,43	5,16	6,7	6,7

Fonte: CIUG, varios anos

Por outra banda, deuse una moderada caída no número de matriculados respecto da convocatoria de 2020 (102 menos en números absolutos, o que supón unha merma relativa do 7,5 %). Non obstante, a matrícula é significativamente maior respecto da de 2019 (423 máis, un 45,5 % superior), marcando unha senda optimista, pois o efecto chamada da convocatoria do ano máis intenso da pandemia (2020) parece terse moderado, e as cifras parecen volver a valores semellantes aos obtidos a partir de 2017.

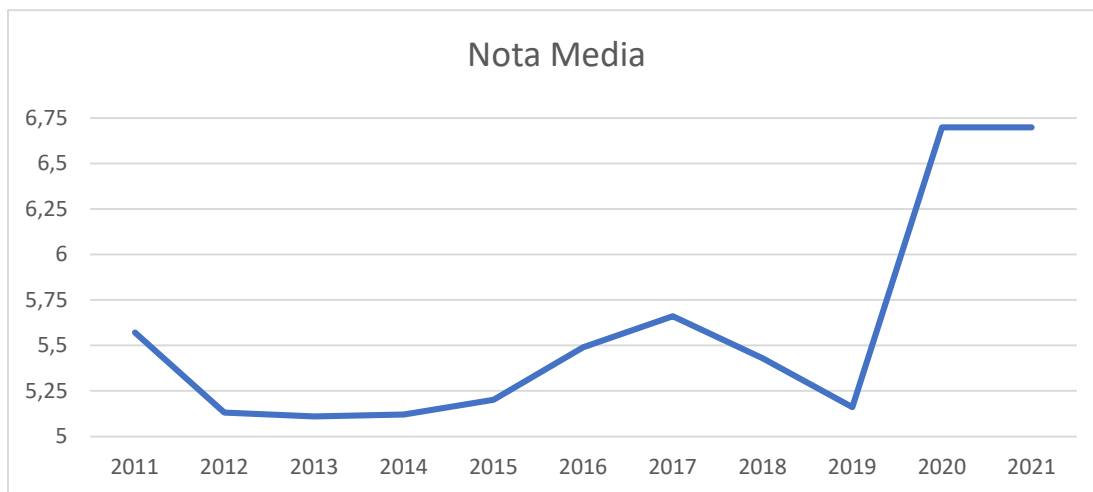
Resulta interesante remarcar, tamén, que malia ao incremento xeral de matriculados nas probas ABAU, a porcentaxe dos que o fan en Xeografía medrou respecto do ano 2019, pois se naquel ano foran o 8 % do total, nesta convocatoria de 2021 esa porcentaxe supuxo o 10,2 % do total (hai que salientar que na convocatoria de 2020 esa porcentaxe ascendera ata o 11,6 %).

Non obstante, cabe ser cautelosos nas cifras, pois as dificultades sufridas pola materia tralo recente cambio de posición da Xeografía (cunha menor posibilidade de elección do alumnado dentro das optativas entre as que está a Xeografía), sitúan o nivel de matrícula aínda moi lonxe dos momentos nos que do total do alumnado das ABAU facían as probas de Xeografía en torno a unha cuarta parte dos mesmos. Cómpre estar vixiantes pois no momento actual hai unha incerteza notable de como quedará situada a materia nos planos de estudos coa reforma que se efectuará da man da nova Lei de Educación.

Tal e como apuntamos xa con anterioridade, na materia de XEOGRAFÍA a nota media foi 6,70, e aprobaron o 76,1 % dos presentados, resultado moi semellante ao da convocatoria anterior (78,7 %), cunha moi favorable evolución dende o 58% de aprobados da convocatoria de 2019.

Fonte: CIUG, varios anos

Fonte: CIUG, varios anos

A partir da análise dunha mostra das cualificacións de cada unha das preguntas (definicións, temas, prácticos) podemos facer unha comparativa co ano anterior, ao manterse o modelo de exame, máis non cos precedentes por ser diferente tanto a estrutura do exame (catro preguntas, á súa vez con múltiples opcións: pregunta de vocabulario con quince termos para escoller 10; pregunta de tipo teórico con dúas opcións para escoller unha; pregunta cun práctico de Xeografía Física; e pregunta cun práctico de Xeografía Humana. De todas elas tiñan que escoller dúas) como a puntuación dos diferentes apartados (cinco puntos cada pregunta).

NOTA MEDIA DE CADA APARTADO DO EXAME

	2020	2021
Vocabulario	3,57	3,5
Tema	3,51	3,41
Práctico	2,7	2,5
Nota media	6,7	6,7¹

Fonte: datos subministrados polos correctores e elaboración propia.

1.-A nota media fai referencia a unha mostraxe do 33 % dos exames.

As definicións foron a pregunta máis escollida (91 % dos alumnos/as) e acadou a mellor valoración: 3,5 puntos sobre o máximo de 5 que tiña cada unha das catro preguntas posibles no exame (resultado case idéntico ao do ano anterior). Pola súa banda os temas tiveron tamén unha moi boa media (3,41 puntos) e moi semellante á da convocatoria precedente, sendo escollidos polo 81 % das persoas que realizaron o exame. Se nos fixamos en

como desenvolveron o exame os alumnos/as temos unha primeira conclusión moi significativa, pois escolleron conxuntamente o vocabulario e o tema o 75,4 % do alumnado. Isto supón que tres cuartas partes do mesmo evitou a realización de exercicios prácticos, que aínda que poida ser unha estratexia clara para a realización do exame, pensamos dende o grupo de traballo que é unha debilidade na aprendizaxe da Xeografía, que debe ter un dos seus piares na análise e interpretación dos fenómenos concretos que acontecen na superficie terrestre, e para isto faise necesario a correcta interpretación de datos, mapas, gráficas, etc., de xeito que ao elixir só preguntas teóricas redúcese moito o nivel de interrelación, de capacidade de argumentación, análise e síntese.

TIPOLOXÍA DE EXAME REALIZADO (%)

	2021
Vocabulario + tema	75,04
Solo prácticos	2,24
Vocabulario + práctico	17,04
Tema + práctico	5,68

Fonte: datos subministrados polos correctores e elaboración propia, a partir dunha mostraxe do 33 % dos exames.

Apréciase así como a nota media dos prácticos, aínda superando o aprobado, é moi inferior á das preguntas teóricas, o cal está reflectindo un menor traballo dos mesmos nas aulas, co correspondente reflexo á hora de facer o exame. As combinacións de tipos de exame realizado afondan nesta reflexión, pois fixeron os dous prácticos só 2,2 % do presentados (reducíndose considerablemente dende a convocatoria anterior cando superaban o 8 %), fronte a un 17 % que se decantaron pola fórmula vocabulario máis pregunta práctica ou o 5,7 % que o fixeron por un tema máis unha pregunta práctica.

2º) Valoración xeral do nivel de coñecementos, segundo a información dos correctores

A valoración global sobre o nivel de coñecementos reflicte o seguinte.

No relativo a *CONTIDOS* e a partir da opinión dada polos correctores, dedúcese que en todos os ítems sinalados, ao igual que acontecía xa o ano precedente, o alumnado está nun nivel aceptable ou bo, agás na capacidade de análise, na que o 45 % dos correctores inciden en que esta é escasa. Con todo, cabe facer unha serie de matizacións. A *AMPLITUDE DE COÑECEMENTOS* está por riba da media: todos os correctores consideran que esa amplitude de coñecementos é aceptable, boa ou moi boa, aínda que a valoración baixou respecto de 2020, cando todos indicaban que era boa ou moi boa. Nesta percepción inflúe a boa preparación dunha parte substancial dos presentados no tocante ao vocabulario e mesmo ao tema realizado. A gran maioría do alumnado preparou de xeito notable esas partes do temario ao ter de antemán o modelo de exame e a distribución das preguntas.

No que respecta á *PRECISIÓN E RIGOR NOS CONCEPTOS*, tamén notamos unha substancial melloría respecto de anos anteriores (o ano 2020 e 2021 son exactamente iguais neste aspecto segundo os correctores). A maioría das persoas encargadas da corrección (case dous terzos) indicaron que a precisión e rigor foron aceptables e un 27 % que entran dentro da categoría de bo. Fronte a queixas tradicionais de que os conceptos non se coñecían o suficiente ou que non se empregan sempre ben, este ano non houbo apenas queixas neste sentido (as que se salientaron indícanse na análise pormenorizada das respostas neste informe).

CONTIDOS

	1	2	3	4	5
Amplitude de coñecementos			54,55	36,36	9,09
Precisión e rigor en conceptos		9,09	63,64	27,27	
Capacidade de análise	9,09	45,46	45,45		
Capacidade de síntese		9,09	72,73	18,18	

Datos en tantos por cen

1: moi escasa; 2: escasa; 3: aceptable; 4: boa; 5: moi boa.

Fte.: Información facilitada polos correctores e elaboración propia.

As maiores deficiencias obsérvanse na CAPACIDADE DE ANÁLISE, problema que vén repetíndose dende anos anteriores. Efectivamente, o alumnado mostra bastante dificultade en analizar os documentos que se presentan e é frecuente que substitúa a devandita análise por unha resposta xeral e de tipo teórico sobre o tema central do exercicio práctico. Non obstante, os correctores manifestan que se deu unha dualidade moi marcada entre exames moi bos e outros que estaban bastante mal ou aínda que aprobaran non se poden cualificar máis que de resultados discretos. Isto reflíctese ben nos datos dos resultados concretos: un 26 % tiveron unha nota de 9 ou superior (350 exames de 1345 presentados), subindo esta porcentaxe dende a convocatoria anterior (23 %); e un 11,1 % (150 exames) obtiveron un 10 (fronte a unha porcentaxe do 7,3% do curso anterior).

En *CAPACIDADE DE SÍNTESE* a situación é máis favorable, aínda que con eivas, con melloras respecto aos anos preCOVID, mais algo peores que os da convocatoria precedente..

Como xa concluímos en anos anteriores, o alumnado ten coñecementos pero fáltalle o hábito de interrelacionalos, de utilizar a linguaxe específica de Xeografía e de analizar os documentos propios desta materia. Isto traducíuse nos propios exames e tamén, como particularidade propia deste ano, na escasa realización dos prácticos respecto dos temas teóricos. Diante da posibilidade de facer só preguntas teóricas moitos dos presentados tomaron ese camiño, precisamente por estar asentada a idea dunha maior dificultade dos prácticos que precisan desas habilidades de interrelación, análise, síntese, que son pouco desenvolvidas nas aulas. Cremos que o problema está na amplitude dos programas de xeografía, tanto no nivel de ESO como no de Bacharelato, o que impide dedicar tempo ao ensino-aprendizaxe para o achegamento, uso, manexo, análise, etc. dos documentos propios da Xeografía.

No relativo aos *ASPECTOS FORMAIS*, a situación é a seguinte.

ASPECTOS FORMAIS

En todos os ítems houbo unha situación moi semellante á do ano anterior, pero con mellora substancial respecto dos precedentes. Todos os aspectos contan cunha aceptable ou boa valoración, coa excepción da

ortografía, que é indicada por máis dun terzo dos correctores como escasa. Mellorouse en presentación e lexibilidade, aspectos moi aplaudidos polos correctores pois facilitan moito o seu labor. Son notables tamén os progresos en corrección gramatical e coherencia e orde na exposición, aspectos nos que hai que animar a seguir mellorando pero que nos que se notou unha substancial mellora e así o hai que significar. No tema da ortografía, malia a non ter unha valoración tan negativa como en anos anteriores, si cómpre insistir en que queda moito camiño por mellorar e hai un número moi significativo de exames con erros ortográficos moi graves e reiterados. Como vimos apuntando dende o grupo de traballo, quizais sería necesario avaliar este aspecto cun peso na nota final do exame tal como acontece noutras CCAA. No noso caso, a día de hoxe si se sinalan as faltas nos exames, pero non supoñen redución na puntuación.

	1	2	3	4	5
Presentación			63,64	36,36	
Lexible			54,55	45,45	
Ortografía e puntuación		36,36	36,36	27,28	
Corrección gramatical		18,18	81,82		
Coherencia e orde na exposición			54,55	45,45	

1: moi escasa; 2: escasa; 3: aceptable; 4: boa; 5: moi boa.

Fonte: Información facilitada polos correctores e elaboración propia.

Segue a mellora, xa apuntada en convocatorias anteriores, no ítem de coherencia e orde na exposición, aspecto no que seguramente axuda o guión que se propón nos exames para facilitar a orde nas respostas. De todos os xeitos segue apreciándose unha carencia de reflexión previa a escribir en moitos dos exames, sen unha lectura sosegada dos enunciados, que despois se traduce en problemas de estruturación das respostas, de identificación correcta do que se debe contestar e en definitiva da coherencia e orde na exposición. Acontece isto especialmente en determinados temas de Xeografía Humana, nos que o alumnado tende a divagar máis. Isto lévanos de novo, como noutros anos, a incidir sobre unha necesidade de maior aprendizaxe de procedementos reducindo os contidos.

3º) Grado de traballo de determinados aspectos na aula

A partir dos resultados obtidos, percíbese que uns aspectos se traballaron máis na aula que outros, aínda que no caso dos últimos hai que ter en conta que poden terse traballado e non asimilado ben polo alumnado, xa porque sexan máis difíciles, xa porque se traballaron a principio de curso e estean máis esquecidos ou por calquera outro motivo.

Aspectos que se traballan con excesivo detalle na aula:

Vocabulario/Definicións

Temas teóricos

Hai correctores que pensan que ningún tema pode traballarse excesivamente porque non hai tempo para iso.

En conxunto as observacións son semellantes ás do pasado ano.

Aspectos que se traballan insuficientemente na aula:

A este respecto coincídese en que se traballan pouco na aula determinados aspectos, que se reiteran como en anos anteriores.

Algúns son transversais; así indícase que a análise e reflexión non se traballan suficientemente, aínda que sexa moi necesario xa que o alumnado ten un claro déficit neste aspecto, como se observa ano tras ano. De todos os xeitos, non sería en 2º de bacharelato cando debera traballarse este aspecto senón que tería que iniciarse xa na ESO, o que non é posible se non se reduce o temario. Agora ben, é evidente que hai unha necesidade clara de solventar esta carencia.

Na mesma liña están outros aspectos como a interpretación e comentario de mapas e gráficos, neste ano en concreto a cliserie, que non foi identificada nun número importante de exames, con graves deficiencias tamén nos aspectos analíticos da mesma.

Noutros casos sinálanse contidos específicos e que nalgún caso teñen relación coas preguntas do exame: confusión entre padrón de habitantes e censo, non teñen claro que é o réxime demográfico ou esperanza de vida. Ou as definicións de ría e marisma, que reiteradamente son moi deficientes.

Aparecen carencias na estruturación do tema sobre a industria española e tamén no caso dos factores termodinámicos no do clima. Neste sentido, e con aras de facilitar o estudo por parte dos alumnos e a explicación do mesmo por parte do profesorado, cómpre lembrar que no histórico de exames existente na Web da CIUG poden obterse resoltos todos os temas que son susceptibles de ser preguntados nos exames de Xeografía.

Insístese tamén nunha deficiente clasificación das fontes nos documentos gráficos e na necesidade de traballar máis os aspectos analíticos da parte práctica.

E xa por último, tamén se sinala que se traballan insuficientemente os prácticos porque non hai tempo para traballalos todos, aínda que se recoñece por parte dos correctores que coa redución do seu número nas directrices se ten avanzado neste sentido.

4º) Comentarios sobre as cuestión formuladas/erros detectados nos exercicios

Definicións:

No vocabulario están mellor resoltos os termos relacionados coa parte de xeografía física, se ben algúns como *marisma* e *ría* presentan deficiencias notables. Pola súa banda, algúns conceptos de xeografía humana deben ser traballados con maior rigorosidade e intensidade, pois non están moi claros e en ocasión se mesturan elementos que deberan estar ben diferenciados: *padrón de habitantes* e *censo* (moitos estudantes non teñen claro a dimensión territorial e temporal dun e outro), *réxime demográfico* ou *esperanza de vida* son exemplos claros neste sentido.

Respecto do número requirido de termos a contestar, non foi infrecuente que se contestasen menos dos 10 termos requiridos. Tamén houbo caso no que se contestaron máis de 10. Convén recordar novamente que o alumnado debe ser informado de que se corrixen as dez primeiras definicións e óbvianse as restantes; facer o contrario sería inxusto para o alumnado que se cinguise ao enunciado (definir só dez termos).

Temas:

No caso das preguntas teóricas, apréciase no caso da dos “factores xeográficos que inflúen no clima de España”, que se resolven ben os factores xeográficos, pero non así os factores termodinámicos. Existe en xeral unha explicación deficiente da circulación en altura, confusión entre centros de acción e masas de aire e, sobre todo, unha descrición desta parte sen aplicala a España. Pola súa banda, o tema da “Situación actual da industria en España” a introdución do contido está tratada, moitas veces, como un caos de datas e feitos resumidos dunha forma moi apresurada. Ese inicio pouco rigoroso vaise resolvendo a medida que se entra a desgranar os puntos pedidos na pregunta. Queda claro que é a globalización e a deslocalización, pero os déficits estruturais son moi pouco abordados.

Prácticos:

Dentro dos exercicios prácticos resólvese bastante ben a cuestión de localización, sen embargo non ocorre o mesmo coa identificación dos documentos, despois dunha mellora substancial neste aspecto en anos precedentes, semella que se produciu unha relaxación no traballo dos mesmos na aula. Isto pode deberse a que ao ser unha proba coa mesma organización que o ano anterior, o alumnado inclinouse a estudar especialmente a parte teórica.

Respecto do práctico sobre as paisaxes agrarias hai que indicar que se notou que estaba escasamente preparado e, sobre todo, as claves para unha explicación estruturada da resposta en factores naturais, factores humanos, elementos da paisaxe, cambios e modificacións recentes, etc. Nas consecuencias tampouco hai unha interrelación de aspectos que axudarían a entender os aspectos positivos e negativos. Resaltan o impacto paisaxístico e a contaminación, pero non argumentan os tipos posibles de contaminación.

En relación ao práctico sobre a Cliserie, o contido nos apartados c) de explicar as características principais da paisaxe vexetal e, d) de xustificar a variación de formacións vexetais en función da altura e orientación, repítense as respostas. O exercicio respóntase de xeito moi descritivo. Con

todo, o alumnado que o fixo foi aportando información das especies que había en cada piso o que indica unha boa preparación do bloque físico.

5º) Observacións dos correctores.

As observacións xerais dos correctores englobábase nos seguintes aspectos.

Insisten en que deben desenvolverse máis os subapartados dalgunha cuestión teórica para guiar o tema.

Continúan percibindo unha mellora con respecto anos precedentes na definición de conceptos e na pregunta de localización.

Insisten en que hai un déficit na organización dos contidos (o devandito con anterioridade sobre estruturación das respostas.

Sobre este particular e tamén sobre a demanda de redución de contidos, dende o grupo de traballo fixemos un esforzo por buscar unha redución de posibles preguntas teóricas e do número de prácticos, sen deixar de lado ningún dos aspectos curriculares, e iso foi destacado polos correctores que indicaron que o traballo na aula foi máis doado. Por iso manterase a estrutura de directrices para o vindeiro curso 2021-2022.

6º) Propostas dos correctores.

Malia ao que acabamos de apuntar, aínda segue a preocupación xeral pola excesiva carga no currículo de xeografía. A iso únese que esta materia se retoma en 2º de bacharelato desde 3º de ESO, coa consecuencia de que os coñecementos están bastante esquecidos. E dende hai tres cursos a materia é optativa, o que xera que parte do alumnado non a curse pola dificultade que entraña.

Algunhas das propostas que fan os correctores inciden na necesidade de recortar o programa e máis concretamente o número de prácticos para poder traballar todos na aula. Nalgúns casos concrétese na redución de prácticos de xeografía física porque se consideran máis difíciles. Como comentabamos, pensamos que xa se fixo nas directrices ese esforzo nos tres últimos cursos e seguirase coa mesma estruturación do temario.

Outras recomendacións céntranse na necesidade de incidir na aula na identificación, interpretación e comentario de mapas e gráficos, para que saiban utilizar correctamente os documentos propios da xeografía.

Finalmente, outra recomendación é reiterar na aula que se lean ben os enunciados e que se sigan os guións ou as cuestións das preguntas antes de desenvolverlas, e comprender ben o que se pregunta antes de responder, pois moitas veces non se contesta ao preguntado ou se fai só á primeira parte do enunciado.